

Oktober 2020

Kort om reglerna för kemiska ämnen i varor

Kemiska ämnen behövs för att vi ska kunna leva det liv vi lever. De används för tillverkning av praktiskt taget allt som vi omger oss med, till exempel kläder, elektronik och leksaker. I detta faktablad ges en kort introduktion till reglerna för kemiska ämnen i varor.

Alla varor innehåller kemiska ämnen. De ingår i de material och komponenter som varorna är tillverkade av. Kemiska ämnen kan också vara tillsatta för att uppnå vissa funktioner, till exempel för att göra en plast mjuk, en textilie svår att tända eld på eller för att göra en metall-yta blank.

När ett kemiskt ämne finns i en vara kan ämnet under vissa omständigheter läcka från varan. Ämnet kan då till exempel hamna i miljön, samlas i damm eller tas upp av huden på en människa. Läckage kan ske när varan tillverkas, används, rengörs eller när den blir till avfall. Om det kemiska ämnet har hälso- och miljöfarliga egenskaper kan det skada människors hälsa och miljön.

Företagen är ansvariga

Företagen som tillverkar, importerar och säljer varor är ansvariga för att varorna inte skadar människors hälsa eller miljön.

För att fullgöra sitt ansvar måste företagen hämta in kunskap, bedöma farligheten hos sina produkter, fasa ut farliga ämnen och hela tiden arbeta med att minska riskerna. Företag som köper och säljer varor måste därför ställa krav på varans innehåll hos sina leverantörer och se till att de följs.

Skillnad på varor och kemiska produkter

En *vara* definieras i kemikalielagstiftningen som ett föremål vars form, yta eller design i större

Foto: Kari Köhvakka

Kemiska ämnen finns i det mesta som vi omger oss med, till exempel i leksaker, elektronik och kläder.

utsträckning än dess kemiska innehåll bestämmer dess funktion.

Man skiljer i regeltexter på varor och kemiska produkter (ämnen och blandningar). Till exempel är en stol en vara medan målarfärg är en kemisk produkt.

Leksaker

Barn är extra känsliga för kemikalier och därför finns det särskilda regler för leksaker. Till exempel finns det begränsningar för hur mycket bly som får läcka ut från en leksak. Vissa mjukgörande ämnen, så kallade ftalater, är också begränsade.

En del leksaker kan också vara kosmetika eller kemiska produkter, till exempel ansiktsfärger och såpbubblor. De behöver då uppfylla kraven även i andra lagstiftningar.

Foto: Kari Kohvakka

Inredning och byggmaterial

Inredning och byggmaterial, till exempel möbler och golv, består av många olika material som kan avge ämnen.

Byggmaterial är varor som byggs in och finns kvar i vår närmiljö under en lång tid och det är därför viktigt att de inte innehåller farliga ämnen. Exempel på farliga ämnen som kan förekomma är mjukgörare (ftalater) i plastgolv, bromerade flamskyddsmedel och antimögelmedel i möbler.

Det finns vissa specialregler för inredning och byggmaterial, bland annat finns det en begränsning av formaldehyd i spånskivor och regler för hur prydnadsoljelampor får utformas.

Foto: Kari Kohvakka

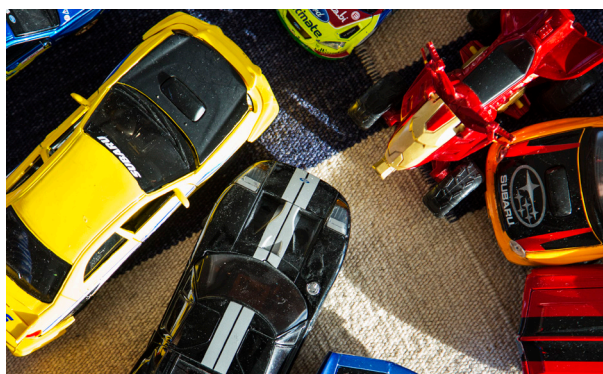

Foto: Kari Kohvakka

Kläder, skor och smycken

Kläder, skor och smycken kan bestå av många olika material och många kemikalier används vid tillverkningen. Eftersom de används nära kroppen och finns på många ställen i våra hem är det viktigt att se till att de inte innehåller farliga ämnen.

Exempel på ämnen som begränsas i dessa varor är azofärgämnen i textil samt nickel, kadmium och bly i smycken. Andra farliga ämnen som kan förekomma i dessa varor är sexvärt krom i lädervaror, perfluorerade ämnen i smuts- och vattenavvisande material samt antimögelmedel som används vid transport.

Foto: Kari Kohvakka

Elektronik

Elektriska och elektroniska produkter består ofta av väldigt många olika material som kan innehålla många ämnen och en del kan ha farliga egenskaper.

Till elektriska och elektroniska produkter räknas alla produkter som drivs av ström eller batteri eller på annat sätt är beroende av ström eller magnetfält för att fungera.

Exempel på farliga ämnen som kan finnas i elektronik är bly i lödpunkter, bromerade flamskyddsmedel i plast och kvicksilver i lågenergilampor.

Regler om farliga ämnen i varor

När det gäller kemiska produkter så finns det ett omfattande regelverk som bestämmer vad som får säljas och hur varningsinformation ska se ut. Reglerna för kemiska ämnen i varor är inte lika omfattande. Det finns dock några regler som gäller generellt för alla sorters varor. Dessutom omfattas vissa varugrupper av speciallagstiftning. De flesta regler är gemensamma för hela EU, i form av förordningar och direktiv.

Att varor som säljs till allmänheten ska vara säkra är en övergripande princip. Det står i produktsäkerhetslagen. Även i miljöbalken, i de så kallade hänsynsreglerna, finns regler om en allmän försiktighetsprincip för varor.

Reach-förordningen

EU:s övergripande regelverk om kemikalier heter Reach-förordningen. I denna finns det olika delar som rör kemikalier i varor.

En regel handlar om att den som säljer varor som innehåller särskilt farliga ämnen måste informera om det. Särskilt farliga ämnen finns uppförda på en lista som kallas *kandidatförteckningen*. Den uppdateras två gånger om året.

Om en vara innehåller ett ämne på kandidatförteckningen i en halt över 0,1 viktprocent måste information om detta vidarebefordras till alla företagskunder. Konsumenter ska få informationen på begäran inom 45 dagar. Den information som ges ska göra det möjligt att säkert kunna hantera varan och innehålla det särskilt farliga ämnets namn.

I Reach-förordningen finns också regler om ämnen som är förbjudna i olika sorters varor. Till exempel är vissa ftalater inte tillåtna i leksaker och kadmium får inte finnas i vissa plastsorter.

Det finns också regler i Reach-förordningen som innebär att vissa ämnen i varor måste registreras eller anmälas. Vissa ämnen kräver tillstånd för att få användas vid tillverkning av varor inom EU.

Avfallsdirektivet

Från och med den 5 januari 2021 måste leverantörer av varor lämna information till en särskild databas hos den Europeiska kemikaliemyndigheten Echa, den så kallade SCIP-da-

tabasen. Det ska leverantörer göra om varorna innehåller mer än 0,1 procent av ett ämne på EU:s kandidatförteckning. Kraven gäller inte för återförsäljare som enbart säljer varor direkt till konsumenter.

POPs-förordningen

Förordningen om långlivade organiska föreningar (POPs = persistent organic pollutants) förbjuder användningen av ett antal långlivade organiska miljöföreningar. Det är ämnen som tar väldigt lång tid att bryta ner och som kan skada miljön och människor. Vissa av ämnena kan ändå finnas i varor, till exempel kan elektronik innehålla bromerade flamskyddsmedel och plastvaror kan innehålla kortkedjiga klorparaffiner.

Leksaksdirektivet

I leksaksdirektivet finns flera säkerhetskrav som leksaker ska uppfylla. Det finns krav på fysikalisk, mekanisk, hygienisk och kemisk säkerhet samt elsäkerhet.

När det gäller kemiska ämnen så finns det regler som talar om hur mycket av vissa ämnen som maximalt får läcka ur leksaker. Det finns förbud mot vissa särskilt farliga ämnen och vissa parfymämnen. Direktivet innehåller också krav på varningsmärkning, CE-märkning och teknisk dokumentation.

RoHS-direktivet

Till elektriska och elektroniska produkter räknas alla produkter som drivs av ström eller batteri eller som på annat sätt är beroende av ström eller magnetfält för att fungera.

Förekomsten av bly, kadmium, kvicksilver, sexvärt krom, de bromerade flamskyddsmedlen PBB och PBDE och de mjukgörande ftalaterna DEHP, BBP, DBP och DIBP i elektriska och elektroniska produkter begränsas i RoHS-direktivet.

I direktivet finns det även krav på att produkterna ska vara CE-märkta och att teknisk dokumentation ska finnas.

Biocidförordningen

I den europeiska biocidförordningen som trädde i kraft den 1 september 2013 finns regler om biocidbehandlade varor.

Biocider är ämnen som används för att förebygga eller motverka att djur, växter el-

ler mikroorganismer, däribland virus, orsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller skada på egendom. Ordet biocid är latin och betyder livsdödare. Exempel på biocider som ibland används i varor är antibakteriella medel. De tillsätts ibland för att motverka bakterier eller dålig lukt, till exempel i sportkläder.

Biocidförordningen innehåller regler som säger att endast tillåtna biocider får användas. Biocidbehandlade varor ska märkas med vilket ämne det innehåller och med information om säker hantering om biocidbehandlingen påstås ge varan specifika egenskaper, till exempel att den är antibakteriell.

Andra regler om kemikalier i varor

- **Förpackningsdirektivet:** Här finns regler om vissa metaller som inte får finnas i förpackningsmaterial.
- **Batteridirektivet:** Regler om begränsningar av vissa metaller i batterier.
- **Byggproduktförordningen:** Denna förordning ger EU-länder möjlighet att införa nationella kemikaliereregler för byggprodukter. I dagsläget finns inga sådana svenska regler. Om särskilt farliga ämnen som finns upptagna på kandidatförteckningen i Reach ingår i varan ska detta anges på prestandadeklarationen.
- **Svenska särregler:** Sverige har vissa natio-

nella särregler som gäller för kemikalier i varor. Exempel på sådana är ett totalförbud mot kvicksilver och en begränsning av formaldehyd i spånskivor.

Myndigheternas kontroller

Kemikalieinspektionen och kommunerna delar ansvaret för tillsyn av reglerna som gäller kemiska ämnen i varor. Myndigheterna kan utföra stickprovskontroller och inspektera företag för att kontrollera deras förebyggande arbete. Vid analyser av stickprover har myndigheterna bland annat hittat nickel, kadmium och bly i smycken, ftalater i leksaker och azofärgämnen i kläder.

Mer information

På www.kemikalieinspektionen.se finns mer information om de regler som gäller för kemikalier i varor. Där finns även [Prioriteringsguiden PRIO](#) som kan ge mer information om vilka farliga ämnen som finns i varor och sätt att arbeta för att minska risker och byta ut farliga ämnen i varor.

Om detta faktablad

De lagstiftningar som tas upp här är endast de som berör Kemikalieinspektionens ansvarsområden. Det finns även andra regler som rör varor.

Regler som berör olika varugrupper

	Leksaker	Elektronik	Kläder, skor och smycken	Inredning och byggmaterial
Reach-förordningen (EG) nr 1907/2006	X	X	X	X
POPs-förordningen (EU) nr 2019/1021	X	X	X	X
Avfallsdirektivet (2008/98/EG)	X	X	X	X
Leksaksdirektivet (2009/48/EG)	X			
RoHS-direktivet (2011/65/EU)	X*	X		
Biocidförordningen (EU) nr 528/2012		X**	X**	X**
Batteridirektivet (2006/66/EG)	X*	X		
Förpackningsdirektivet (94/62/EG)	X	X	X	X
Byggproduktförordningen (EU) nr 305/2011				X
Produktsäkerhetslagen (2004:451)	X	X	X	X

* Gäller elektriska leksaker ** Förutsatt att varan är behandlad med en biocidprodukt och har en biocidfunktion

Kemikalieinspektionen
Box 2, 172 13 Sundbyberg
08-519 41 100
kemi@kemi.se
www.kemikalieinspektionen.se

Kemikalieinspektionen är en myndighet under regeringen. Vi arbetar i Sverige, inom EU och internationellt för att utveckla lagstiftning och andra styrmedel som främjar god hälsa och bättre miljö. Vi har tillsyn över reglerna för kemiska produkter, bekämpningsmedel, ämnen i varor och gör inspektioner. Vi ger också tillsynsvägledning till kommuner och länsstyrelser. Vi granskar och godkänner bekämpningsmedel innan de får användas. Vårt miljö kvalitetsmål är Giffri miljö.